

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א

רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'

י"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו-פרשת ויקה"פ-החודש-תש"פ

מכת הנגיף

בימים אלו בהם כולנו עסוקים בטרדות שמירת הבריאות במכת דבר המכה בכל העולם כולו מהודו ועד כוש, מחייבת אותנו להתבונן על מה עשה לנו ה' ככה.

והנראה בזה כי המכה הזאת הגורמת לכולנו להתבודד כל אחד עם עצמו כי הירוס הזה עובר בדיבור בין אדם לחבירו, וגם בהיותו בתוקפו אצלינו שלוש יום קודם הפה-סח, וגם כי מכת דָּבָר מלשון דיבור מחייב אותנו להתחזק יותר ויותר בקדושת הדיבור.

והנה במצרים מכת דבר היתה ושלטה בבעלי חיים, כי מותר האדם מן הבהמה הוא בדיבור בהיותו מדבר, ואם האדם אינו שומר את הדיבור הרי ירד מדרגת מדבר לדרגת בהמה, ואזי שייך בו גם מכת דבר, כי אי יכולתו של האדם לשלוט בדיבורו מביאה אותו לשליטת וירוסים וחידקים כמידה כנגד מידה שאם אינו שולט בדיבורו כי דבר מלך שלטון, והוא אינו מלך בלשונו אין לו שלטון על דבר המלך, הרי הוא נשלט על ידי מכת דבר זו. והבן.

פרשת החדש

השפת אמת מסביר כי פרשת החודש נקראת בסמוך לפסח בכדי להראות שמכח קידוש החדש יצאו ממצרים. יעויי' שם. ויש לציין את דברי הספורנו על הפסוק החדש הזה לכם ראש חדשים וכו' וז"ל, החדש הזה לכם ראש חדשים. מכאן ואילך יהיו החדשים שלכם, לעשות בהם כרצונכם, אבל בימי השעבוד לא היו ימיכם שלכם, אבל היו לעבודת אחרים ורצונם, לפיכך ראשון הוא לכם לחדשי השנה. כי בו התחיל מציאותכם הבחיריי:

ונראה בהרחבת הענין, שהרי רש"י הראשון בתורה כ' וז"ל, אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא (שמות יב ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית וכו'.

והנה י"ל, שאכן החדש הזה לכם הוא יסוד ועיקר לכל מצוות התורה, והוא ההקדמה ליציאת מצרים. כי הרי כל התורה היא תורה מן השמים, אך החיבור בינינו לבין השמים היא האמונה בחכמים ובכוחם להיות מוסרי התורה, ובקידוש החדש בא לידי ביטוי כח החכמים כמו שאמרו חז"ל בירושלמי בריש מס' כתובות על הפסוק לא-ל גומר עלי שבת ג' שנים בתוליה חוזרין ובת ג"ש ויום אחד אין בתוליה חוזרין ואם נמלכו בית דין ועיברו השנה היא נהיית בת ג"ש בעוד חדש. הרי שבכח החכמים לשנות את מציאות טבע הבריאה, ובזה רואים איך וכיצד משתעבדת הטבע להתורה, כי השיעבוד של הטבע לבורא אין בו חידוש כמו שיעבוד הטבע לחכמים יודע העיתים שבכח בית דין לקדש החדש ולשנות את מציאות טבע הבריאה, ועם ידיעה זו אפשר לצאת ממצרים ולהתחיל להתכונן לקבלת התורה, כי כל יסוד התורה הוא השיעבוד והאמונה לחכמי התורה.

כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני כל העמים. וז"ל המדרש שוחר טוב, מי כה' אלהינו בכל קראינו אליו, א"ר אושעיא אי זו אומה מעכבת על אלהיה כאומה הזו, כיצד, בשעה שהזקנים יושבים לעבר את השנה הקדוש ברוך הוא מסכים על ידיהם, ועליהם אמ'

דוד אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי, ית' שמו של הק' שהוא משלים וגומר עם ישראל מה שהן עושין. בנוהג בעולם מלך בשר ודם גוזר גזרות ומבקשים סנקליטין פי' שיני לכסא, כלומר שרים שלו רוצים לבטלם אינן יכולין אלא בין רוצים בין אינם רוצים מקיימין גזרות של מלך, אבל אם המלך אם מבקש לקיים מקיים אם מבקש לבטל מבטל. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא מה שסנהדרין של מטה גוזרים הוא מקיים, אימתי בראש השנה סנהדרין יושבין ואומ' תעשה ראש השנה בב' או בג' בשבת, מיד הקדוש ברוך הוא מושיב סנהדרין של מלאכים, ואומר למלאכים רדו וראו מה גמרו התחתונים, משיבין לו רבונו של עולם כך גמרו שיהא ראש השנה יום פלוני, מיד יושב הקדוש ברוך הוא באותו יום לדין עולמו שנא' עלה אלהים בתרועה, והכסאות מוצעות והספרים נפתחים וסנהדרין יושבין עמו, דכתי' חזה הוית עד די כורסוון רמיא ועתיק יומין יתיב, אלו מלמדין זכות ואלו מלמדין חובה. למה כך, כי חק לישראל הוא, שישאל גזרו אותו יום ראש השנה. אף הוא משפט לאלהי יעקב, שהוא מקיים גזרותם ומסכים על ידם, הוי אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי. מהו לאל גומר עלי, שהוא מסכים לדעתן של ישראל. תדע לך שכן הוא, בוא וראה מה כתוב בתורה יום תרועה יהיה לכם, "לי" לא נאמר אלא לכם, וכן אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם בין בזמן בין שלא בזמן, אין לי מועדות אלא אלו, [הוי] כה' אלהינו בכל קראנו אליו, אין קראנו אלא קדוש מועדות, כד"א אשר תקראו אותם מקראי קדש.

וכ' הרוקח בביאורי התפילה שלו, אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי בגמ' לחו"ק רא"ש השנ"ה. לאל גומר עלי בגמ' גומ"ר מועדי"ם. בכל קראנו בגמ' ג"ם לקבו"ע מועדי"ם. קראינו בגמ' א"ף מזידי"ם ה"ם מועדי"ם. זהו ואין דומה לך, שתסכים למועדות בניך.

ונראה שבעומק הדברים הוא שכך צריך להיות, כי בהוציאו אותנו ממצרים הוא רצה שעם ישראל וחכמיהם יהיו החכמה העיקרית בבריאה, כשעד אז חרטומי וחכמת מצרים היתה נס ואור לבני עולם, ודייקא על ידי פרשת החדש הזה לכם מתגלית ביתר שאת ועוז כח מעשיו לעמו בהיות חכמת חכמיהם משנה עיתים ומחלפת הזמנים להיות חכמת

התורה וחכמיה שלטת בכל הבריאה. וזוהי ההקדמה המיוחדת לחדש ניסן ויציאת מצרים.

מפניני הפרשה

כתב רש"י בפרק לה פסוק כז

והנשואם הביאו - אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לו ז) והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשואם כתיב:

ויל"ע ברש"י, דהא, והנשואם' כתיב חסר ב' אותיות, כי חסרים ב' יודי"ן, ולא יוד אחת. ועוד מהו העונש בחסרון אות משמם.

והנראה לבאר, דהא כתיב בפסוק הקודם כתיב והנשים אשר נשא לבם אותנה בחכמה וכו'. הרי שעיקר החכמה בבניית המשכן היתה נשיאת הלב להיות נדיב, והנשיאים שהם מל' התנשאות חסרו את נשיאת הלב לבניית המשכן, וזה מרומז בפסוק זה, שחסרו את נקודת היו"ד המפעמת בלב כל יהודי ועושה אותו חכם לב הנושא עיניו וליבו לתרום לאביו שבשמים, והנשואם הביאו, ובניקוד שונה הכוונה והנשואם הביאו, בחיריק תחת הה"א וקמץ תחת הנו"ן 'וְהַנְּשָׂאִים' בשל התנשאותם ואמרם מה שיחסרו ישראל אנו נביא, אך ישראל לא חסרו דבר, ובמקום זה היה להם לנשיאים לקפוץ ולהביא ולהיות דוגמא לישראל שתחתם, וזה שרש הגאווה שגרמה לזה, ותיקנו זאת בחנוכת המשכן שכל הנשיאים הביאו כולם כאחד את אותה תרומה בדיוק ללא שאחד התנשא על חבירו.

ששת ימים, ופירש"י, הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת.

וביאר המהרי"ל דיסקין, דבזוה"ק איתא שהמלאכים היו מסייעים בידי בצלאל במלאכת המשכן, והזהיר הכתוב שבשבת אין לעשות מלאכה כשבידך היתר שהמלאכים מסייעים ואז הוי שנים שעשאוה ופטור, כיון דבשבת אין סיוע מהמלאכים למלאכת המשכן.

וצ"ע בדבריו הק' האם סיוע של מלאכים נחשב לשנים שעשאוה, והרי מלאכת זורה לדוגמא נעשית על ידי שרוח מסייעתו וחייב, הרי שאם אינו בר חיובא מסייעו כמו קוף או רוח וכדומה, מהיכי תיתי שנקרא על זה פטור של בעשותה. וצ"ע.

ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חז ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב וכו',
(לה, כב)

ונראה שיש לדקדק בפסוק כך שרק בכלי הזהב נאמר כל נדיב לב וכן מפורטים פרטי התכשיטים, ובכסף ונחשת נאמר כל מרים ללא פירוט, ובעצי השיטים, כל אשר נמצא אתו. ולכאורה יש לבאר, דככל שהכלי הינו יותר אישי ופרטי ויקר יש יותר קושי לתיתו, ולכן בזהב נאמר כל נדיב לב, כי הכלים היו יקרים מזהב, וגם תכשיטים אישיים ששימשו אותם בגופם, ועל כן היו צריכים להיות נדיבי לב כדי לתיתם, אך הכסף והנחושת לא שימשו לתכשיטי גוף כלל אלא רק לכלי בית על כן הצטרכו לפחות נדיבות לב וכן הלאה בעצי שיטים.